

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Staatssecretaris van Koninkrijksrelaties en Digitalisering
De heer drs. F.Z. Szabó
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 18 september 2024

betreft Vragen over de voortgang Rijksbrede strategie voor de effectieve aanpak van desinformatie

ons kenmerk 172562.12U

Geachte heer Szabó,

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken heeft kennisgenomen van uw brief¹ van 17 juni 2024, waarmee u de Kamer informeert over de voortgang van de Rijksbrede strategie voor de effectieve aanpak van desinformatie en de aankondiging nieuwe acties. De leden van de fracties van **GroenLinks-PvdA**, **D66**, **JA21** en de **PvdD** hebben naar aanleiding van de brief een aantal vragen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van GroenLinks-PvdA

In uw brief van 17 juni 2024 schrijft u over de aanpak van desinformatie: 'Platformen moeten deze verplichting zelf nakomen. Wanneer burgers denken dat platformen dit niet doen, moeten burgers voldoende ondersteuning kunnen krijgen en ergens terecht kunnen met klachten die platformen volgens hen onvoldoende oplossen.'. De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA vragen zich af aan welke vorm van ondersteuning u denkt. Op welke manier komt deze ondersteuning tot stand en met welke middelen wordt de vorming en de facilitering van deze dienst ondersteund?

Vervolgens wordt gesproken over een '(...) verkenning van een meldvoorziening, geschillenbeslechtingorgaan en kenniscentrum'. Het is de leden niet duidelijk of dit verwijst naar de faciliteit voor ondersteuning uit de eerste vraag. Niettemin vragen de leden zich af wat de concrete volgende stappen zijn van de verkenning van deze voorziening. Wat zijn de vervolgstappen, wat is de planning en wanneer is de oplevering van deze voorziening te verwachten?

Ten derde. Het kabinet brengt de 'best practices' van content moderatie in kaart, zo lezen de leden van de fractie GroenLinks-PvdA. Zij vragen u of deze inzichten ook gedeeld kunnen worden met de Eerste Kamer.

Tot slot. In Bijlage 1 *Voortgang acties Rijksbrede strategie voor de effectieve aanpak van desinformatie* bij uw brief staat: 'Om het pluriforme medialandschap in Nederland te behouden, werkt de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) aan het versterken van de journalistiek, lokale publieke omroepen en aan persveiligheid.' De leden van de fractie van GroenLinks-PvdA

¹ Kamerstukken I 2023/24, 35295, AT.

datum 18 september 2024

ons kenmerk 172562.12U

blad 2

vernemen graag welke concrete acties om de journalistiek, de lokale publieke omroepen en de persveiligheid te versterken er recent genomen zijn en welke er op korte termijn te verwachten zijn in het kader van de bestrijding van desinformatie.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De leden van de fractie van D66 hebben kennisgenomen van de Voortgangsbrief Rijksbrede strategie voor de effectieve aanpak van desinformatie en aankondiging nieuwe acties. Deze leden vinden de risico's van des- en misinformatie zeer zorgwekkend en verwelkomen de Rijksbrede aanpak. Over de brief hebben de leden een aantal vragen.

Geldt de Rijksbrede strategie voor de effectieve aanpak van desinformatie onverminderd als regeringsbeleid? Bent u het met de leden eens dat des- en misinformatie een groot gevaar vormen voor de weerbaarheid van de Nederlandse democratie en rechtstaat?

Het ministerie van BZK heeft in 2023 en 2024 een financiële bijdrage geleverd aan www.isdatechtzo.nl.² Dit had tot doel het versterken van de weerbaarheid van burgers tegen desinformatie. Zet u de financiering aan dit, en soortgelijke projecten om de weerbaarheid van burgers te versterken, in 2025 voort?

Binnen de EU is er een *Foreign Information Manipulation & Interference* (FIMI) Toolbox tot stand gekomen om het verspreiden van desinformatie door statelijke actoren te bestrijden.³ De EU heeft hier in juli 2023 voor het eerst gebruik van gemaakt door sancties op te leggen aan diverse Russische entiteiten. Wat zijn volgens u de effecten van deze sancties? Zijn deze sancties voldoende om desinformatie van statelijke actoren te bestrijden, of overweegt u ook andere methodes om FIMI harder aan te pakken?

Op 18 december 2023 heeft de Europese Commissie een formele procedure ingeleid om te beoordelen of het platform X mogelijk inbreuk heeft gemaakt op de Digital Services Act (DSA).⁴ Onlangs verbod een Braziliaanse rechter het gebruik van X in Brazilië.⁵ Wat is de status van de Europese onderzoeksprocedure tegen X? Acht u het wenselijk dat er ook in Europa strenge maatregelen genomen worden tegen het platform X?

In uw brief geeft u aan dat u inzet op het bestrijden van medische desinformatie.⁶ De leden van de D66-fractie maken zich ernstig zorgen over medische desinformatie, aangezien dit onnodig overlijden tot gevolg kan hebben.⁷ De leden hopen dat u extra maatregelen neemt tegen het aanpakken van dit probleem. Hoe kijkt u aan tegen het instellen van verplichte waarschuwingsboodschappen voor niet bewezen zorg?

Het versterken van het vrije en open debat door middel van het versterken van de journalistiek en publieke omroepen, wordt in uw brief genoemd als één van de maatregelen tegen het aanpakken van desinformatie. In 2024 werd hiertoe extra geld vrijgemaakt voor lokale publieke omroepen door

² Kamerstukken I 2023/24, 35295, AT.

³ Ibid.

⁴ Europese Commissie, "[Commissie leidt formele procedure in tegen X op grond van digitaal dienstenverordening](#)", 18 december 2023.

⁵ NOS, "[Hoogste rechter Brazilië laat X blokkeren omdat Musk bevelen negeert](#)", 31 augustus 2024.

⁶ Kamerstukken I 2023/24, 35295, AT.

⁷ Ibid.

datum 18 september 2024

ons kenmerk 172562.12U

blad 3

de staatssecretaris van OCW.⁸ De regering is echter voornemens om te bezuinigen op het publieke omroepenbestel.⁹ De leden van de D66-fractie vrezen dat de aanpak van desinformatie door bezuinigingen in gevaar komt. Welke acties onderneemt u om de lokale en landelijke publieke omroepen te versterken, om zo desinformatie te bestrijden?

De leden vinden dat er geen ruimte is voor desinformatie op de publieke omroep. De rol van de NPO ten opzichte van omroepen moet volgens de leden versterkt worden, zodat de NPO beter tegen desinformatie kan optreden. Hoe kijkt u aan tegen het mogelijk juridisch bindend maken van de journalistieke code voor omroepen, met passende sanctiebevoegdheden, zodat de NPO desinformatie effectief kan aanpakken?

In uw brief geeft u aan dat het vergroten van de weerbaarheid van burgers essentieel is in de bestrijding van desinformatie.¹⁰ De fractieleden van D66 onderstrepen dit. De leden constateren echter dat de digitale kennis in de samenleving per individu verschilt.¹¹ Hoe zorgt u ervoor dat iedereen meekomt met het vergroten van de kennis en bewustwording onder burgers over desinformatie? Hoe besteedt u extra aandacht aan burgers waarvan bekend is dat zij minder digitaal vaardig zijn?

Onder de Digital Services Act zijn zeer grote platformen in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de aanpak van desinformatie op sociale media.¹² Uit onderzoeken in Spanje, Slowakije en Polen blijkt dat zeer grote platformen deze verantwoordelijkheid niet altijd nemen.¹³ De leden zijn van mening dat de overheid een grotere rol op zich moet nemen om desinformatie op grote online platformen tegen te gaan. Hoe kijkt u aan tegen het strenger aanpakken van het verspreiden van desinformatie op zeer grote platformen? Welke extra maatregelen kunt u nemen om grote platformen beter aan hun verantwoordelijkheid te houden?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van JA21

In de voortgangsbrief lezen de leden van de JA21-fractie dat een financiële bijdrage aan de website 'isdatechtzo.nl' onderdeel is van het versterken van de weerbaarheid van burgers tegen onjuiste antidemocratische narratieven. Op deze website staan stukken van "factcheckers", waaronder een stuk over migratie in relatie tot de Europese Parlementsverkiezingen.¹⁴ In dit stuk wordt gesteld dat politici *ten onrechte* migratie betrekken in een gesprek over de woningnood, omdat dit volgens de betreffende 'factchecker' "overdreven" is. Daarna stelt de auteur: "Door deze dingen toch samen te noemen ontstaat er een verhaal dat niet waar is. Sluip-desinformatie noem ik dat". Er is natuurlijk meer dan voldoende bewijs dat immigratie samenhangt met onder andere de woningnood. Bent u dit met deze leden eens? Bent u het daarnaast met de leden van de JA21-fractie eens dat deze 'factchecker' hier haar neutraliteit verliest en een overduidelijk politiek standpunt inneemt? Is dergelijke gekleurde informatie toegestaan in de strijd tegen zogenoemde antidemocratische narratieven? Zo nee, waarom niet en is een dergelijk linksliberaal narratief de doelstelling van de subsidieverstrekker, te weten de Rijksoverheid? Zo ja, hoe gaat u voorkomen dat herhaling van dergelijke politieke kleuring onder het mom van 'factchecking' plaatsvindt?

⁸ Ibid.

⁹ Budgettaire bijlage hoofdlijnenakkoord PVV, VVD, NSC en BBB, 9.

¹⁰ Kamerstukken I 2023/24, 35295, AT.

¹¹ CBS, "[Nederlanders digitaal steeds vaardiger](#)", 10 november 2023.

¹² Kamerstukken I 2023/24, 35295, AT.

¹³ Ibid.

¹⁴ <https://www.isdatechtzo.nl/factcheckers-aan-het-werk/hoe-check-je-uitspraken-over-migratie/>

datum 18 september 2024

ons kenmerk 172562.12U

blad 4

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van PvdD

In de brief¹⁵ van 23 december 2022 is desinformatie omschreven als '(...) het doelbewust verspreiden van misleidende informatie, met het doel om schade toe te brengen aan het publieke debat, democratische processen, de open en kenniseconomie of volksgezondheid.' In de brief van 17 juni 2024 wordt aandacht besteed aan desinformatie die door statelijke actoren wordt verspreid, waarbij wordt gefocust op buitenlandse actoren. In hoeverre wordt door u ook rekening gehouden met het verspreiden van desinformatie door actoren van de Staat der Nederlanden? Acht u het uitgesloten dat zulke verspreiding zich zal kunnen voordoen?

Op pagina 4 van de brief van 17 juni 2024 wordt ingegaan op signalen van de AIVD, de NCTV en de Nationale Politie dat er via informatie een 'angstaanjagend vijandbeeld' kan worden verspreid. 'De verspreiding van deze feitelijke onjuiste boodschappen tasten het vertrouwen in de wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht, de traditionele media en de wetenschap aan.', zo wordt betoogd. Acht u het ondenkbaar dat binnenlandse veiligheidsdiensten of ministers zulke desinformatie kunnen verspreiden? Welke maatregelen heeft u op het oog om zulke situaties te monitoren en aan te pakken?

In de NRC¹⁶ van 5 september 2024 wordt aandacht besteed aan een uitspraak van de rechtbank Den Haag van 4 september 2024. Op rechtspraak.nl is een persbericht van de rechtbank geplaatst, dat aldus aanvangt: 'De Nederlandse Staat heeft ten onrechte het beeld gecreëerd en in stand gehouden dat op het Cornelius Haga Lyceum in Amsterdam ruimte was voor personen met een antidemocratisch en anti-integratief gedachtegoed.'. Valt zo'n activiteit van de Staat onder het verspreiden van desinformatie?

In het artikel in de NRC wordt vermeld dat toenmalig premier Mark Rutte (VVD) dat 'onjuiste frame' verspreide door tijdens een persconferentie ouders af te raden hun kinderen op de school in te schrijven. Is die constatering juist? Kunt u meedelen wat de minister-president exact heeft aangegeven? Als de minister-president beoogde om ouders ervan te weerhouden om hun kinderen op die school in te schrijven, wat tot gevolg zou hebben dat het aantal leerlingen terug zou lopen (wat feitelijk ook het gevolg is geweest), werd daarmee dan welbewust schade toegebracht aan die school en aan de vrijheid van ouders in hun schoolkeuze? Zo ja, valt het handelen van de toenmalige minister-president dan niet onder desinformatie?

Uit het artikel in de NRC blijkt dat de CTIVD de waarschuwingen over de school die door de AIVD waren gegeven, onrechtmatig had geoordeeld. Is dat juist? Kunt u het rapport van de CTIVD met de Kamer delen? Kunt u de reactie van de minister(s) op dat rapport met de Kamer delen? Is de toenmalige directeur van de AIVD op dit punt terecht geweest? Zo ja, op welke wijze is dat gebeurd?

Acht u het – mede in het licht van het handelen van de AIVD in het kader van de berichtgeving over het Haga Lyceum – uitgesloten dat een binnenlandse veiligheidsdienst of andere actoren van de Staat der Nederlanden 'angstaanjagende vijandbeelden' kunnen produceren? Zo nee, welke maatregelen worden in uw beleid opgenomen om zulke situaties te voorkomen?

¹⁵ Kamerstukken I 2022/23, 35295, AG.

¹⁶ 'Staat moet Haga Lyceum betalen voor imagoschade', NRC 5 september 2024.

datum 18 september 2024

ons kenmerk 172562.12U

blad 5

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken ziet met belangstelling uit naar uw reactie en ontvangt deze graag binnen vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

I.M. Lagas MDR

Voorzitter van de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken